

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук
Шатрави Сергія Олександровича на дисертацію Вставської Тетяни
Василівни «Адміністративно-правовий статус осіб, які брали
безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», подану на
здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
081 Право (за спеціалізацією 12.00.07 - адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право)**

Актуальність теми дослідження. Реальні загрози для національного суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України, зумовлені збройним конфліктом на сході України, спричинили введення 14 квітня 2014 року адміністративно-правового режиму АТО. Це суттєво змінило специфіку протікання більшості соціально-політичних процесів у країні й істотно вплинуло на подальший розвиток правового регулювання у всіх сферах суспільного життя. Забезпечення проведення АТО та здійснення невідкладних заходів щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України зумовило появу нової для нашої держави категорії осіб – особи, які брали безпосередню участь в АТО, та встановлення для зазначеної категорії осіб відповідних правових статусів: «учасник бойових дій», «учасник війни», «особа з інвалідністю внаслідок війни».

В правовій державі статус людини визначається через призму правового становища особистості у взаємовідносинах із суспільством та державою, яке насамперед виступає індикатором ролі та місця будь-якого суб'єкта права в системі суспільних відносин. Незважаючи на активізацію напрямів реалізації державної політики щодо підвищення рівня соціального забезпечення та удосконалення законодавчих засад адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, необхідно зазначити, що на сьогодні існує низка проблем у досліджуваній сфері. Процес реалізації державної політики як в цілому, так і в окремих його напрямках та сферах повинен являти собою не хаотичний процес, а

функціонувати як дієвий та злагоджений механізм на відповідних правових засадах. Проте слід констатувати, що на сьогодні існує проблематика у досліджуваній сфері, яка полягає, зокрема, у невизначеності на загальнодержавному рівні як самостійного сектору для залучення міжнародної допомоги Україні – сектору допомоги особам, які брали безпосередню участь в АТО; відсутності єдиного нормативно-правового акту, який визначав би порядок надання статусу учасника війни особам, які брали безпосередню участь в АТО; застосуванні в нормативно-правових актах суперечливого категоріально понятійного апарату.

Усе викладене вимагає нагального вирішення та комплексного дослідження зазначеної проблематики, що обумовлює актуальність обраної Вставською Т.В. теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених Національною академією правових наук України 3 березня 2016 року, відповідно до основних положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженої указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, Концепції боротьби з тероризмом в Україні, затвердженої указом Президента України від 5 березня 2019 року № 53/2019, Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Обороздатність України у XXI столітті: виклики, загрози та шляхи їх подолання», затверджених постановою Верховної Ради України від 12 серпня 2014 року № 1639-VII, Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України», затвердженого указом Президента України від 14 квітня 2014 року № 405/2014.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень дослідження забезпечено за допомогою як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, а саме: діалектичного, логіко-семантичного, статистичного, групування, системно-структурного, історико-правового та логіко-юридичного методів, методів синтезу та аналізу. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання дослідження.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері реалізації та забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції. Предметом дослідження – адміністративно-правовий статус осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції.

Структура дисертаційного дослідження запропонована дисертантом є логічно-побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем щодо з'ясування правової природи, сутності, змісту та особливостей реалізації адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, в тому числі й шляхом внесення конкретних змін до чинного законодавства та практики його застосування. Розділи дисертації поєднані загальною науковою метою і в них, відповідно до завдань дослідження, розкривається його об'єкт і предмет.

Здобувач опрацював значний масив загальнонаукової та спеціальної літератури, нормативно-правових актів (334 найменування). Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців, а також використовує результати правозастосовної діяльності у сфері реалізації та забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні.

Висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладення думок.

Нормативно-правову базу дослідження становлять положення Конституції України, нормативно-правових актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, міжнародних нормативно-правових актів, які визначають правові засади адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали судової та юридичної практики, статистичні й аналітичні дані органів публічної адміністрації та громадських організацій, політико-правова публіцистика та довідкові видання.

Проведений аналіз змісту роботи дозволяє вказати про її самостійний і цілісний характер, високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення для праворозуміння сутності адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні.

Слід відзначити, що зміст тексту дисертації відповідає змістові опублікованих наукових праць за темою дослідження, а також наведеній загальній характеристиці роботи та викладенню її основного змісту і висновків у анотації. Зміст та оформлення дисертаційного дослідження, а також списку використаних літературних та нормативних джерел відповідає встановленим вимогам.

Отже, зазначене вище, свідчить про те, що сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Оцінюючи новизну основних положень дисертації, слід зауважити, що структура роботи, перелік і зміст розглянутих питань свідчать про новизну дисертаційного положення. Дисертація є одним із перших в Україні

комплексних монографічних досліджень, у якому розглянуто адміністративно-правовий статус осіб, які брали безпосередню участь в АТО в Україні.

Насамперед, слушною є думка дисертанта, що при фактичній відсутності законодавчої дефініції «учасник АТО» та, загалом, такого правового статусу в Україні використання в підзаконних нормативно-правових актах поняття «учасник АТО» утворює плутанину в категоріально-понятійному апараті законодавства України (с. 168). Оцінюючи новизну одержаних результатів, слід зазначити, що вона визначається тим, що в межах єдиного комплексного дослідження вперше зроблено спробу закріплення узагальненої правової категорії «ветеран АТО», яка уособлювала б в цілому «осіб, які брали безпосередню участь в АТО», до якої дисертантом запропоновано віднести учасників бойових дій, учасників АТО та осіб з інвалідністю внаслідок АТО (с.184). Заслуговує на увагу сформульоване авторське розуміння дисертантом, зокрема, таких понять як: «ветеран АТО», під яким розуміється, особа, яка захищала незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, брала безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення (с.166).

Заслуговують на увагу твердження дисертанта про те, що законодавчо закріплене поняття «волонтер АТО» обмежується виключно економічними критеріями, скерованими на унормування питань оподаткування. Науковою новизною визначається авторське формулювання поняття «волонтер АТО», під яким розуміється фізична особа, що провадить систематичну, добровільну, безоплатну та суспільно корисну волонтерську діяльність в сфері забезпечення обороноздатності та мобілізаційної готовності країни шляхом надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, добровольчим

формуванням та іншим органам державної влади (з числа суб'єктів боротьби з тероризмом) під час проведення АТО (с. 118).

Слід зазначити, що заслуговують на увагу й інші наведені здобувачем у дисертаційній роботі поняття, зокрема, поняття «адміністративно-правові відносини, які виникають за участю осіб, які брали безпосередню участь в АТО», під якими розуміються врегульовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини у сфері публічного управління та адміністрування, учасниками яких виступають особи, які брали безпосередню участь в АТО, та суб'єкти публічної адміністрації, що реалізують свої повноваження у сфері набуття, забезпечення і реалізації особами, які брали безпосередню участь в АТО, своїх прав та обов'язків, а також їхній захист (с.55); «обов'язки осіб, які брали безпосередню участь в АТО», які розглядаються як необхідність здійснення певних дій (діяльність) по захисту Вітчизни, незалежності, територіальної цілісності та суверенітету України (с.42); «адміністративно-правовий режим осіб, які брали безпосередню участь в АТО», який розкривається як особливий правовий режим, що включає сукупність адміністративно-правових засобів, спрямованих на регулювання адміністративно-правових відносин за участю осіб, які брали безпосередню участь в АТО, та суб'єктів публічної адміністрації у сфері набуття, забезпечення та реалізації зазначеною категорією осіб своїх прав, обов'язків і гарантій, а також їхній захист (с.60); «гарантії адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО», які визначені як сукупність встановлених та закріплених нормативно-правовими актами способів, засобів, та процедур, спрямованих на реалізацію та охорону прав осіб, які брали безпосередню участь в АТО (с.77).

Слушними є висновки дисертанта про те, що основною формою міжнародного співробітництва України у напрямку забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, є надання іншими країнами світу, їх урядами, міжнародними

організаціями та фондами міжнародної допомоги, яка включає цільову, безоплатну та безповоротну допомогу, яка надається міжнародними донорами в рамках реалізації проектів та програм. До основних напрямів такої міжнародної допомоги дисертантом віднесено: 1) консультативно-дорадчу допомогу фахівцями інших країн світу; 2) надання матеріально-технічної допомоги; 3) впровадження нових освітніх ініціатив з професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації ветеранів, які брали безпосередню участь в АТО, та членів їх сімей; 4) навчання на мовних та фахових курсах в Україні та за її межами осіб, які брали безпосередню участь в АТО; 5) лікування та реабілітацію осіб, які брали безпосередню участь в АТО, у провідних медичних закладах інших країн світу (с.153).

Належним чином обґрунтованим слід визначити також висновок дисертанта про те, що особливе місце у правовому механізмі реалізації АТО в Україні належить системі суб'єктів, які забезпечують безпосередню участь осіб в АТО, та запропоновану дисертантом класифікацію зазначених суб'єктів на такі групи: 1) суб'єкти із загальними повноваженнями; 2) суб'єкти із спеціальними повноваженнями; 3) суб'єкти із повноваженнями учасника антитерористичних заходів. Заслуговує на увагу висновок дисертанта про те, що, враховуючи пріоритетність завдань, які покладені на таких суб'єктів, Національну гвардію України та Службу зовнішньої розвідки України необхідно віднести до суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом, а Міністерство юстиції України та Офіс генерального прокурора – до суб'єктів, які можуть залучатись для здійснення заходів, пов'язаних із попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності (с.109-110).

Заслуговують на увагу й визначення дисертантом основних ознак, які, в цілому, характеризують систему суб'єктів, які забезпечують безпосередню участь осіб в АТО, зокрема, це: 1) цілісність, яка зумовлює внутрішню єдність та функціональну поєднаність суб'єктів у досягненні стратегічної

мети – протидія тероризму; 2) взаємопов'язаність, яка полягає у забезпеченні взаємних, закономірно пов'язаних зв'язків у механізмі протидії тероризму; 3) структуризація, що визначається єдністю управління, ієрархічністю внутрішньої організації та встановленням кожному суб'єкту чітко окреслених завдань, які обумовлюють їх функціональну самодостатність (с.99)

На підставі аналізу нормативно-правових актів дисертантом аргументовано виокремлено наявність проблематики у досліджуваній сфері адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, зокрема: 1) несистемність законів та підзаконних нормативно-правових актів у зазначеній сфері суспільних відносин, особливо це стосується сфери соціального забезпечення та захисту осіб, які брали безпосередню участь в АТО, що ускладнює їх практичну реалізацію; 2) застосування в назвах нормативно-правових актів понять за відсутності їх законодавчих дефініцій; 3) відсутність єдності законів у визначенні категоріально-понятійного апарату; 4) вживаність в нормативно-правових актах застарілих норм; 5) застосування в нормативно-правових актах суперечливих понять, що зумовлює необхідність в додаткових офіційних роз'ясненнях; 6) наявність в нормативно-правових актах декларативних положень з відсутністю механізмів їх фактичної реалізації (с.74-75).

З огляду на зазначене, слушною є пропозиція дисертанта, що для системного розв'язання виявлених проблем та з метою удосконалення правових засад адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, виникає необхідність прийняття ряду нових нормативно-правових актів, зокрема: 1) Державної стратегії «Про залучення міжнародної допомоги для забезпечення гарантій ветеранів, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції»; 2) Закону України «Про державні гарантії ветеранів антитерористичної операції та членів їх сімей»; 3) Закону України «Про створення сприятливих умов діяльності для підприємств та організацій, які засновані ветеранами, які брали

безпосередню участь в антитерористичній операції»; 4) Національного плану заходів щодо створення в Україні регіональної мережі спеціалізованих центрів психологічної реабілітації ветеранів антитерористичної операції; 5) Порядку надання статусу учасника війни особам, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції; 6) Порядку забезпечення житлом ветеранів, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції (с.181).

Дисертацію завершують обґрунтовані, логічні висновки, які ґрунтуються на попередньо викладеному матеріалі.

Загалом у дисертації вирішено наукове завдання щодо розробки теоретичних засад, практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, а також сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації, що відповідають вимогам наукової новизни.

Основні положення та зміст наукового дослідження. Структура дисертаційного дослідження обумовлена його метою та завданням, об'єктом та предметом. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі розкривається обґрунтування вибору теми дослідження, визначається зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, розкриваються мета та задачі дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, апробація матеріалів дисертації, наводяться структура та обсяг дисертації.

Перший розділ дисертації містить три підрозділи, в яких розкрито «Загальну характеристику адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні».

У підрозділі 1.1 «Поняття та структура адміністративно - правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в

Україні», дисертант ґрунтовно підсумовує, що під адміністративно-правовим статусом осіб, які брали безпосередню участь в АТО, слід розуміти нормативно закріплений спеціальний правовий статус, в основі якого лежить встановлена нормами адміністративного права сукупність прав, обов'язків та гарантій, що кореспондуються в офіційне визнання державою правового становища осіб, які брали безпосередню участь в АТО (с. 47). Визначаючи структуру адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, дисертант слушно доводить необхідність розглядати її через такі основні елементи: 1) права та обов'язки; 2) нормативно-правове закріплення правового статусу; 3) гарантії як особливий рівень визнання державою правового статусу (с. 39).

У підрозділі 1.2 «Адміністративно – правовий режим осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні» дисертантом досить переконливо зроблено висновок про те, що адміністративно-правовий режим осіб, які брали безпосередню участь в АТО, доцільно розглядати як особливий правовий режим, що включає сукупність адміністративно-правових засобів, спрямованих на регулювання адміністративно-правових відносин за участю осіб, які брали безпосередню участь в АТО, та суб'єктів публічної адміністрації у сфері набуття, забезпечення та реалізації зазначеною категорією осіб своїх прав, обов'язків і гарантій, а також їх захист (с. 60), а також виокремлено особливості адміністративно-правового режиму осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції (с.78).

У підрозділі 1.3 «Правові засади адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні» дисертантом зроблено висновок, що правові засади адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО, варто розглядати як сукупність нормативно-правових актів, які встановлюють основні та вихідні положення, спрямовані на врегулювання адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО (с. 62). У

даному підрозділі автором здійснена класифікація законів та підзаконних нормативно-правових актів у досліджуваній сфері суспільних відносин, а також окреслена проблематика, яка притаманна чинному законодавству у сфері реалізації та забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО (с. 72), та набула свого розв'язання у третьому підрозділі дисертаційного дослідження.

Другий розділ дисертаційного дослідження складається із трьох підрозділів, які присвячені розкриттю «Адміністративно-правового забезпечення статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні».

У підрозділі 2.1. «Гене́за адміністративно-правового забезпечення статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», заслуговує на увагу твердження дисертанта, що формування законодавства знаходиться у взаємозв'язку та має спільні риси з певними історичними подіями, а також висновки щодо основних етапів розвитку генези адміністративно-правового забезпечення статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, зокрема: I етап (до квітня 2014 року); II етап (із квітня 2014 року по квітень 2015 року); III етап (із квітня 2015 року по вересень 2016 року); IV етап (із жовтня 2015 року до 30 квітня 2018 року); V етап (із 30 квітня 2018 року по теперішній час) (с.94-97).

У підрозділі 2.2. «Система суб'єктів, які забезпечують безпосередню участь осіб в антитерористичній операції в Україні», дисертантом переконливо визначено, що сучасна система суб'єктів, які забезпечують безпосередню участь осіб в АТО, являє собою складний та потужний механізм, представлений трьома основними групами: 1) суб'єкти із загальними повноваженнями; 2) суб'єкти зі спеціальними повноваженнями; 3) суб'єкти з повноваженнями учасника антитерористичних заходів. Враховуючи виявлену проблематику при дослідженні системи суб'єктів, які забезпечують безпосередню участь осіб в антитерористичній операції, виправданим є твердження автора щодо необхідності віднесення

Національної гвардії України та Служби зовнішньої розвідки України до суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом, а Міністерство юстиції України та Офіс генерального прокурора – до суб'єктів, які можуть залучатись для здійснення заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності (с.109-110).

У підрозділі 2.3. «Особливості адміністративно-правового забезпечення статусу волонтерів, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», дисертант дійшов до аргументованих висновків, що єдиний правовий статус, який згідно чинного національного законодавства надається волонтерам АТО – це статус особи з інвалідністю внаслідок війни. Надання зазначеного статусу, на слушну думку дисертанта, є, насамперед, гарантуванням забезпечення захисту найбільш уразливих верств населення, до числа яких належать особи з інвалідністю (с.120). Тому дисертантом доцільно запропоновано доповнити Закон України «Про волонтерську діяльність» новою законодавчою дефініцією «волонтер АТО» (с.191).

У підрозділі 2.4. «Адміністративно-правове забезпечення гарантій осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», дисертантом на підставі проведеного аналізу дійсного стану забезпечення державних гарантій осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, виявлено наявність проблематики, основними причинами якої визначено: 1) недостатність фінансування; 2) неефективність діючих механізмів реалізації пільг та гарантій; 3) наявність застарілих норм, які втратили свою актуальність та фактично не реалізуються; 4) несвоєчасність прийняття нормативно-правових актів та відсутність належного контролю за їх реалізацією (с.144-145); та запропоновано для системного вирішення виявленої проблематики у сфері адміністративно-правового забезпечення гарантій осіб, які брали безпосередню участь в АТО, прийняти ряд нових нормативно-правових актів (с.139-141).

Останній розділ «Напрями удосконалення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», складається із двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Міжнародне співробітництво як напрям забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», дисертантом здійснено узагальнення напрямів міжнародного співробітництва щодо забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, з іншими країнами світу, зокрема, із США, Німеччиною, Естонією, Латвією, Литвою, Польщею, Словаччиною, Словенією, Угорщиною, Хорватією, Великою Британією, Францією, Грузією, Португалією, Бельгією та Італією (с. 153), а також сформульовано поняття «міжнародна допомога у сфері забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в АТО», визначено її основні напрямки, форми та види (с. 162).

У підрозділі 3.1. «Основні шляхи розвитку законодавства щодо адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні», дисертантом сформульовано практичні рекомендації удосконалення законодавства України, зокрема, запропоновано прийняти ряд нових нормативно-правових актів, серед яких можна виокремити: 1) Державну стратегію «Про залучення міжнародної допомоги для забезпечення гарантій ветеранів, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції»; 2) Закон України «Про державні гарантії ветеранів антитерористичної операції та членів їх сімей»; 3) Закон України «Про створення сприятливих умов діяльності для підприємств та організацій, які засновані ветеранами, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції» (с.185).

Зміст дисертаційного дослідження засвідчує складність, наукову та практичну значущість вирішуваної проблеми. Структура роботи є логічною та вдалою. Висновки відповідають завданням підрозділів в повній мірі. Слід

акцентувати увагу на тому, що зроблені автором висновки є достатньо обґрунтованими, аргументованими та характеризуються високим ступенем достовірності. У сукупності вони свідчать про цілісність проведеного наукового дослідження.

Основні положення та результати дисертації відображено в шести наукових статтях, п'ять з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, одну – в іноземному науковому виданні, а також в шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Загальна кількість наукових публікацій, їх теоретична якість відповідає вимогам щодо оприлюднення результатів наукових досліджень.

Заслуговує на увагу також те, що основні положення висвітлено в шести наукових доповідях на міжнародних науково-практичних заходах, зокрема, на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі» (м. Харків, 16-17 грудня 2016 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий економічний та гуманітарний виміри» (м. Кропивницький, 7-8 квітня 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 18 квітня 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Житомир 19 квітня 2018 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, управління та права» (м. Полтава, 19 лютого 2018 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів 19-20 квітня 2019 року).

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони використовуються та можуть бути використані в: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового пошуку розв'язання теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового статусу осіб, які брали участь в АТО; нормотворчій діяльності – як

теоретичний матеріал у процесі розробки та удосконалення чинного законодавства; правозастосовній діяльності – для удосконалення практики застосування норм чинного законодавства у сфері забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали участь в АТО; навчальному процесі – під час розробки навчальних посібників, лекцій, методичних рекомендацій, розділів для підручників для студентів закладів вищої освіти та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Актуальні проблеми теорії адміністративного права».

Зауваження та пропозиції за змістом дисертації. Визначаючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, високий теоретичний рівень, а також практичну значимість результатів, слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи Вставської Т.В. носять дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації:

1. Дисертант на с. 131 досліджуючи сферу забезпечення земельними ділянками із земель сільськогосподарського призначення ветеранам, які брали безпосередню участь в АТО наголошує, що у зазначеній сфері спостерігається досить складна ситуація. Однак в дисертації недостатньо розкрити механізми розв'язання даної проблематики. Хотілось би почути думку дисертанта щодо можливих шляхів вирішення даного питання.

2. Дисертант на с. 57, визначаючи порядок набуття правового статусу особами, які брали безпосередню участь в АТО, зазначає: «що чинним законодавством України передбачається процедура позбавлення статусу учасника бойових дій» (с.57). Проте, на мій погляд, в дисертаційній роботі доцільно було б розкрити підстави для позбавлення статусу учасника бойових дій, а також визначити органи, які приймають таке рішення.

3. Дисертант в підрозділі 3.2. запропонував визначити систему принципів адміністративно-правового забезпечення державних гарантій ветеранів АТО (с. 179). Варто було б охарактеризувати та розкрити зазначені принципи, від цього дисертаційне дослідження тільки покращилося б.

4. Дисертант у підрозділі 3.1. «Міжнародне співробітництво як напрям забезпечення адміністративно-правового статусу осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції», прослідковується недостатня кількість посилань на зарубіжних вчених інших країн. Більш ретельний аналіз положень зазначених праць у даному підрозділі дав би змогу здобувачеві у теоретичному плані більш аргументовано викласти свої позиції.

Разом з цим, зазначені зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань і не зменшують науково-теоретичної і практичної цінності роботи в цілому і не відображаються на загальній позитивній оцінці дисертації.

Загальний висновок по дисертації.

Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для теорії адміністративного права, але і для правозастосовної практики.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені автором у наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Дисертаційне дослідження, представлене Вставською Тетяною Василівною, є самостійною завершеною науковою працею, в якому отримані нові, доктринально обґрунтовані результати. Необхідно підтвердити

достатній рівень теоретичної обґрунтованості висловлених здобувачем наукових суджень, висновків, положень, пропозицій і рекомендацій.

Підсумовуючи вищезазначене, стверджуємо, що дисертація на тему «Адміністративно-правовий статус осіб, які брали безпосередню участь в Україні» відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, а її автор – Вставська Тетяна Василівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

**Офіційний опонент -
професор кафедри
поліцейської діяльності та
публічного адміністрування
Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

С.О. Шатрава

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ Відділ документування службової діяльності ХНУВС _____ "_____" _____ 20__ р.
